

Пам'ятайте
про
Україну!

СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda"
30 Montgomery Street
Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807
(201) 434-3036
УНІОС: (201) 451-2200

PIK XCII 4.152.

ДЖЕРЗІ СІТІ І НЬО ЙОРК, СУБОТА, 10-ГО СЕРПНЯ 1985

ЦЕНТІВ 25 CENTS

JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, AUGUST 10, 1985

No. 152.

VOL. XCII

А про Великий голод в Україні таки не згадали

Нью-Йорк. — Щоденник „Нью-Йорк Таймс“ помістив у числі з 6-го серпня ц.р. скалю сталінських злочинів і розпочав інформацію з того, що президент Рональд Реген, мовляв, систематично користується числом 20 мільйонів, коли говорить про жертв сталінського режиму, тоді коли ця цифра, на думку газети „Нью-Йорк Таймс“, тяжко удокументувати, тобто доказати. Цифру 20 мільйонів, — пише газета, — асоціюється часто з втратами СРСР в Другій світовій війні, а не з терором сталінського періоду.

Тоді коли цифру 20 мільйонів подають офіційні союські видання, як воєнні втрати на фронтах війни і серед цивільного населення, не заперечувати до речі західними істориками, то жадне союське видання натомість ніколи не подавало числа жертв сталінського режиму. Очевидно, багато осіб загинуло під час численних чисток, у в'язницях і концтаборах, які були відомі, як союські ГУЛаги, особливо після публікації Олександра Солженіцина тощо.

Західні спеціалісти, які студують проблематику Сторітського Союзу, вже

давно намагаються встановити число жертв ГУЛагів, які включують знищення куркулів і кулаків як класу, противників колективізації сільськогосподарства в 1930 роках і масове нищення людей та чисток у ранніх повстаннях, аж до 1953 року включно, коли помер Йосиф Сталін.

Згідно з енциклопедією, згідно місцем в енциклопедії про Росію і Союський Союз, виданою в Кеймбриджі і опублікованою в 1982 році, обережно подається жертв сталінського режиму на приблизно 15 до 16 мільйонів осіб, які загинули, або були замордовані в різних обставинах від 1930 до 1953 року. Додатково, згідно з цими джерелами, один мільйон осіб були розстріляні. Енциклопедія подає, що коротко перед смертю Й. Сталіна в концтаборах СРСР перебувало біля 10 мільйонів в'язнів. Більшість з цих таборів, після смерті диктатора, були зліквідовані, а політичні в'язні були звільнені, — пише газета.

А про український голодомор, тобто масове винищення українців голодовою смертю в 1932-33 роках, так не згадали, ані „Нью-Йорк Таймс“, ані згадана ним енциклопедія.

Курс гри на бандури пройшов успішно

Мюнхен, Західна Німеччина. — Від 8-го до 19-го липня тут на Вільному Університеті відбувся курс п.н. „Порівняльний фольклор: українська народна пісня і бандура“.

Курс був організований спільними зусиллями УВУ і Товариства Українських Бандуристів, організації яка ставить собі за завдання збереження та розвитку української культури, музики та бандури. Викладачами на курсі були д-р Віктор

Китастий з Каліфорнійського університету у Санта-Барбарі і Юлія Китастий, викладач бандури у Нью-Йоркській Школі Кобзарського Мистецтва.

Кожного дня відбувалися тригодинні лекції на різні теми: українська народна пісня у контексті європейських народних пісень; поезія та символіка народних пісень; історичні пісні та їх значення для знання україн

(Закінчення на стор. 3)

Пишуть про „релігійність“ атеїстів

Джерзі Сіті. — В щоденнику „Дейлі Ньюз“ з датою 26-го липня 1985 року, появилася стаття журналіста Кел Томаса, в якій знову порушена справа Великого голоду в Україні.

Тим разом автор добре поінформований і робить правильні висновки, а приклад знищення сім мільйонів українців голодом, що його викликало штучно є на те, щоб доказати, як атеїсти, в тому випадку комуністи, вміють „релігійно“ виконувати поставлені собі завдання.

Причиною написання статті є дія К. Томаса проблема відділення релігії від держави в ЗСА, в порівнянні з іншими державами. На думку автора на кожну жорстокість в ім'я релігії, виконано сотні жорстоких актів в ім'я атеїзму. Як перший приклад він подає жорстоку війну в Іспанії, де загинуло сім тисяч католицьких священників і монахів, а 25,000 до 50,000 населення загинуло тому, що були ка-

толиками. В тому самому часі на другому кінці Європи — пише К. Томас, Йосиф Сталін найбільший атеїст який колинебудь жив, винищив сім мільйонів українців штучним голодом. Цей самий совєтський уряд знищив в роках 1939-1945 населення Естонії на 25 відсотків.

В далішому автор статті дає інші приклади, як, наприклад, культурну революцію в Китаї та правління Хмер Руж в Камбоджі, сандиністів у Нікарагуа та інших. Він стверджує, що від 1917-го року атеїстичний комуністичний режим вбив біля 140 мільйонів людей і доходить до висновку, що коли тепер в ЗСА карають за скрайність у релігійних поглядах (як наприклад, за судження людини, що кинула бомбу на клініку абортів), треба американцям докинути перевести паралельно в випадках релігійної нетерпимості і атеїстичного тероризму.

Розглядали способи зв'язків з пресою

Кеймбридж, Масс. (ФК-У). — На запрошення керівників канцелярії ФКУ загостили 23-го липня ц.р. на „робочий полуденок“ до Факультетського клубу Гарвардського університету дві професорки українського роду з молодшого покоління. Це Віра Мороз, репортер для радіостанції WEEI в Бостоні, та Марта Базюк з редакції журналу „Бостон Фінікс“.

Це була незначна привітальна зустріч, хоч і не менш ділова зустріч. Обі гості подали гарвардцям чимало захоплюючих заміток, підкреслюючи важливість безперервних контактів з чинниками преси, радіо та телебачення, пишучи їм і телефонуючи до них про значніші

українські події. Приязні, хоч і настрійні, але дбайливо пригтовлені звітлення звернули увагу, завжди в поспіху та під тиском зайнятого редактора, на українську проблематику.

Андрій Білик, що веде в імені ФКУ інформаційні акції з Вашингтону, накреслює виразні вказівки поступовання, щоб домогтися успіху у поданні українського матеріалу через американські часописи, журнали, по радіо та телебачення.

Прізвища редакторів і керівників програм провірено та підтверджено уступних телефонічних зверненнях. Тоді вислали до кожного особисто адресовані листи із запрошенням прийти на показ фільму „Жива розпач“, як із пропозицією рецензувати книжку „Страда голодом“. В тиждень по висилці тих листів відбулася пригода телефоном.

Багато з тих, що з ними контактувалися, виявили чимну терпелівість і слухали. Половина із 150 прохали надіслати їм книжку. Понад 40 примірників вислано поштою, а деякі кількість передано безпосередньо при відвідинях редакцій. Дехто заявив готовість прийти, щоб оглянути публічно висвітлюваний у Гарварді фільм, або зроблено домовлення з декількома про спеціальну зустріч для „приватного“ показування фільму.

Однак це один телефонічний „наступ“ на „медію“ день, чи два перед показом фільму значно може, бо в багатьох ситуаціях репортери, люди преси, непевні до останньої хвилини, куди їх спрямує головний редактор для зловиття цікавої розповіді.

Віра Мороз згадала, що біля 50 відсотків подачі звітлень та новинки наступно в наслідок телефонування або листів. Тож дуже важливим є позитивний підхід до чинників масової інформації. Очевидно, не теж велике число людей у такій, чи іншій імпрезі приймає увагу преси, але не менш успішним є безпосередні контакти з редакторами та керівниками програм: вони тоді спрямовують журналістів — звітлювачів на „покривання“ тієї чи іншої події, проблеми та розповіді.

Але й репортер, згідно з порадою Віктора Малирча (з „Торонто Глоб енд Мейл“), може мати немаловажний вплив на те, що з'явиться як новина на сторінках преси, перед мікрофонами радіо, чи на телебаченні.

Зустріч перетворилася у своєрідний семінар для вивчення способів поширювання української інформації серед неукраїнського довідка.

НА АМЕРИКАНСЬКІЙ БАЗІ СТАВСЯ ВИБУХ

Франкфурт, Західна Німеччина. — В середу, 7-го серпня, на автомобільній стоянці американської військово-повітряної бази „Рейн-Майн“ вибухнуло авто, начинене вибухівкою. В результаті вибуху загинули два американці, а 11 німців, які працювали на базі, були поранені, двоє з них — серйозно.

Федеральний прокуратор Західної Німеччини Курт Ребман заявив, що судячи „по почерку“, цей терористичний акт здійснила підпільна група „Фракція червоної бригади“, яка давно спеціалізується на акціях проти американських військових частин, розміщених у Західній Німеччині.

Слідчі губляться в здогадах, яким чином терористам вдалося зайти на територію бази, яка обведе-

на загороною електронними системами захисту. Ворота бази охороняються морськими піхотинцями і кожне авто строго перевіряється.

Ці заходи безпеки були введені ще в 1976 році, коли терористи „Червоної бригади“ підірвали бомбу в офіцерському клубі бази.

Прокуратор К. Ребман сказав, що в минулому „Фракція червоної бригади“ переважно зразу брала на себе відповідальність за здійснені вибухи і вбивства. Але на цей раз ніхто не зателефонував до редакцій газет чи на телебачення. Прокуратор вважав, що терористи, мабуть, налякані гнівною реакцією громадськості на їх злочинські акції і вирішили не признаватися до свого злочину.

Товариство плекання мови відбуло збори

Оттава (ОУПС-УІБ). — Тут у приміщенні Оттавського університету відбулися у четвер, 18-го липня ц.р., присвячені статуту Загальної збори Товариства Плекання Рідної Мови (ТПРМ), основаного в 1964 році й інкорпорованого в 1973 році як харитативну організацію.

Із звітів відходячої Президії ТПРМ присутні довідалися про трирічну працю в 1982-1985 роках: видано три річніки „Слова на сторожі“ (ч. 20-22), бібліографічні праці, випуски „Канада етнік“ й інші друки, а йрім цього проведено акції в справі етнічних передач канадського радіо Сі-Бі-Сі, у справі конституційного признання статусу української мови як регіональної мови Канади тощо. Як єдиного українського організатора ТПРМ було членом Канадської федерації громадянства в Оттаві та було афіліоване з УММАН.

Після признання абсолютної відходячої Президії, на внесення голови Номінаційної комісії д-ра Галини Семенюк з Дандаса, Онт., збори обрали нову Президію на трирічну каденцію 1985-88 в такому складі: проф. Ярослав Рудницький, голова, Юрій Бучинський з Вінніпегу й Юрій Терельський з Торонто — заступники голови, Ольга Войченко з Оттави, секретар-скарбнік, Я. Пінчук з Грімсбі, Онт., й Тетяна Носка-Оборон з Ляшів, Кве., члени Президії: д-р Семенюк очолює контрольну й номінаційну комісії.

У близькому часі вирішено видати 23-тє число „Слова на сторожі“ та окремий випуск річника „Рудницькія“ з нагоди 75-річчя президента ТПРМ у 1985 році.

В СВІТІ

НЕСПОКІЙ В ПІВДЕННІЙ Африканській Республіці поширюється на різні провінції і повіті. Очевидно, джерелом неспокою є політика апартаїду уряду білої меншости в Преторії. Не треба виключати, що неспокої інспірують також закордонні держави. Вправді, в інформаціях не називається жадну державу по імені, але в політичних колах чимраз більше наголошується замішання Москви у неспокої в ПАР. У південносхідній частині ПАР, у якій досі панував спокій, несподівано вибухли заворушення чорного племені Золю. Молодь концентрувала свої удари на білих мешканцях ПАР і на їхньому майні. Супроводжуючи дикийми криками молоді банди підпалювали будинки і автомобілі білих, нищили підприємства і все, що попадало їм під руки. Поліція відкривала вогонь гострими набоями проти великої толпи негрів, вбиваючи чотирьох на місці, а кількох поранила. Заворушення сповільнилися, але поліційні чинники очікують нового вибуху люті і расової ненависті.

У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ І Північній Ірландії не працювали радіо і телебачення на протязі 24-ох годин. Страйк журналістів охопив також закордонні передачі ББС, які передаються англійською і 36-ма іншими мовами багатьох народів.

ШКІЛЬНИЙ ТОВАРИШ Алі Аджі, турецького терориста, який вистрілом з пістолі тяжко поранив Папу Івана Павла ІІ 13-го травня 1981-го року, назвав Алі садистом, який у своїй терористичній дії хотів дуже уподібнитися до терориста Карлоса Джакаля. Седат Сіррі Калем, приїхав на вимогу італійської прокуратури, як свідок на політичний процес проти А. Аджі і сімох інших обвинувачених у замаху на Папу осіб.

ПІСЛЯ ВИБВСТВА коменданта спеціальних відділів в Сицилії, понад 200 поліційців попросили про перенесення їх до інших місцевостей Італії, бо місцеві чинники у Палермо не мають ані моральної сили, ані технічних спроможностей боротися з мафією, яка контролює не тільки економічний, але також політичний сектор життя. Поліційні поскаржились, що головна комендатура в Палермо не має навіть розпоряджуватися плану боротьби з мафією і полагодує поодинокі випадки дуже поверховно.

РЕЛІГІЙНІ ШКОЛИ в Ізраїлі забороняють програму мішаного навчання жидівських дітей разом з арабськими, побоюючись в першу чергу мішаних подружж. Не треба закривати фактів, заявив Яков Гаддані, директор релігійного виховання, що 80 відсотків мішаних подружж наступили там, де жидівське населення живе змішане з арабським, наприклад в Рамлі, Назареті і Гаїфі. Він підкреслює, що релігійні араби погоджуються з його поглядом, що одні і другі повинні вчитись мирно жити одні біля одних, але не заохочувати молодь до шлюбних зв'язків між ними. Міністер освіти Іцак Навон натомість заявив, що 79 відсотків шкільництва в Ізраїлі продовжуватиме програму мішаного навчання.

ПАПА ІВАН ПАВЛО ІІ РОЗПОЧАВ СВОЮ ПОДОРОЖ У АФРИЦІ

Льоме, Того. — Тут приїхав у четвер 8-го серпня 1985 року Папа Іван Павло ІІ на початок своєї тури по Африці, яка буде тривати 12 днів. Вийжджаючи з Риму він у розмові з журналістами виступив гостро проти расизму і апартаїду і сказав, що він дуже радо відвідав би ті частини Африки, де панує голод, як також те, що його дуже просять з негрівських кіл відвідати Південну Африку, де тепер панує сильне напруження відносин поміж урядом і населенням.

Першою зупинкою Папи була ця маленька африканська держава, Того, де він задержався у столиці. Його привітання було переведене на спосіб африканського населення танцями і співом, а Папа у своєму першому слові заявив, що католицька Церква є готова до того, щоб проповідувати віру, яка є „справжньою християнською і справжньою африканською“. В Того лише 20 відсотків населення є католицьке, а 60 є анімістами, що становить традиційну релігію африканських народів із вірою в силу предків і „вуду“. У своїй проповіді, під час торжественної Служби Божої, Папа Іван Павло ІІ заторкнув дуже дражливу справу традиційних вірувань у злих чи добрих духів заявляючи, що християнське милосердя вимагає вирозуміння для традиційних африканських практик, які є добрі, здорові морально і сумісні з вірою в

Папа Іван Павло ІІ

одного Бога. Але рівночасно Папа ясно підкреслює, що віруючі мусять зривати зі звичаїми, які ідуть в розріз з вірою в Бога.

Того, одна із найменших і найбідніших африканських держав, належала до Франції і тому далі офіційною мовою залишилася французька мова, якою і промовляв до зібраних Папа. Його відвідини в цій державі пляновані були на те, щоб підсилити християнську віру та не допустити до поширення мусульманської релігії, що тепер там дуже намагається здобути силу. Папа зустрівся увечері після приїзду і Служби Божої із представниками християнської і мусульманської світу.

Арабська Ліга відбуває свої наради в атмосфері незгоди

Касаблянка, Марокко. — Арабська Ліга, членство якої складається з 21 арабських країн, відбуває свої наради в атмосфері незгоди, погрози, попереджень тощо. Учасні в нарадах не беруть: Ємен, Ліван, Південний Ємен, Альжир і Лівія і ця відсутність деяких держав та розбіжність думок між учасниками конференції і неприязнями країнами вказує на двоподіл в арабському світі, — кажуть політичні спостерігачі.

Король Марокко Гассан ІІ відмітив це дуже виразно під час відкриття конференції в середу, 7-го серпня ц.р., кажучи, що „треба жалувати, що ми в цьому випадку не зуміли здобути на єдність і що обставину напевно не використати ворожі сили, щоб нас ще більше порізати, використовуючи наші різні думки на ті чи інші справи“. Спостерігачі звертають увагу, що учасні в конференції не взяли якраз ті держави арабського світу, які посередньо чи безпосередньо знайшлися під впливами комуністсько-московської імперії, особливо Сирія і Південний Ємен, не згадуючи ж про лівійського диктатора Муммара Каддафі, який витрачає великі гроші для того, щоб спровокувати нову війну проти Ізраїля, а по можливості також проти Саудівської Аравії і Єгипту на Близькому Сході.

Тільки 10 з усіх 16-ти держав учасниць конференції є репрезентовані головами держав, решта прислала своїх міністрів закордонних справ, або другорядних членів кабінетів. Крім того в кулоарах конференції круляють різні „татарські

вісті“, що, мовляв, Дамаск, тобто Сирія, хоче за всяку ціну розбити наради Арабської Ліги і тому підготує на скору руку звільнення сімох закладників американців, французів і ліванців. Передвісником такого потягнення мав бути звільнення ліванець, співробітник американської телевізійної сітки Ен-Би-Сі Шагіб Гумейден, захоплений мусульманами-шіїтами минулого тижня.

Таке потягнення Сирії без сумніву відвернуло б увагу світу, зокрема засобів масової інформації від нарад в Касабляні і постанов Арабської Ліги, яка мала замишлювати єдність арабських держав і передискувати проблему встановлення території для палестинців, які ще й досі тиняться по різних країнах Близького Сходу.

Сирія, однак хоче мати рішавне слово в цій справі, тому її представники напередодні конференції ескартали становили Палестинської Визвольної Організації, яка, мовляв, „де на мотуку імперіалістів ЗСА і їхніх відпущників на Близькому Сході“.

Навіть серед учасників конференції є багато прихильників Сирії, яку малі арабські держави вважають одиноким „заборомом проти ізраїльських нападників“. Деякі не вважають Сирії за свого приятеля; але не хочуть, щоб вона була їхнім ворогом.

В листопаді цього року Ліга засідатиме в Рїаді, Саудівська Аравія, і до того часу араби надіються поладити між собою існуючі непорозуміння.

В АМЕРИЦІ

АГЕНТИ МІТНОГО БЮРА на летовній ім. Кеннеді в Нью-Йорку спинили відліт літака Ер Джамейка до Ямайки та сконфіскували велику кількість маріхуани. Показалося, що від жовтня знайдено біля п'яти тонн маріхуани на літаках Ер Джамейка. Люди, які вибиралися на вакації до Джамейки відлетіли наступного дня.

В МАЯМІ ЗЛОДІЇ обкрадають пасажирів автомобілів на головних шляхах. Злодії стоять біля своїх автомобілів на шляхах і вдають, що їм треба допомогти. Вони також носять кидати каміня в автомобілі і відтак нападають на пасажирів. Поліція зловила вже понад 20 молодих чоловіків, які живуть біля головного шосе міста. Посі зареєстровано 75 випадків крадіжеств.

Появилася книжка про І Дивізію

УНА в англійській мові

Обкладинка книжки Р. Ландвера

писана цікаво і джерельно, є помішано ряд фотокопій рідкісних документів, наприклад, унікальне доручення командира І-ої Дивізії ген. Фріца Фрайтага відправити для усіх воїнів Панахиду з приводу смерті Митрополита Андрея Шептицького і жалобу обов'язуючу усіх впродовж тижня 12-19-го листопада 1944 року.

Автор також окремо дякує усім тим американцям, які допомогли йому до написання цієї книжки і які не

бажали, щоб він вираховував їхні прізвища. Без їхньої допомоги автору не було б можливо, як запевняє, написати цю книжку. Автор Р. Ландвер є автором двох інших книжок про збройні відділи СС — „Нарва 44“ і „Львів і Фляндрія“.

„Боротьба за свободу“ коштує 20 дол. і можна її замовляти, пишучи до: Bibliophile Legion Books, Inc., P.O. Box 612 Silver Spring, Md., тел.: (209) 01-0612.

СВОБОДА

FOUNDED 1983

Svoboda USPS 450-420 ISSN 0274-0864 is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Subscription: 1 year — \$40.00, 6 months — \$22.00, 3 months — \$12.00. USA members: \$7.50 — 6 months, \$15.00 — 1 year. Change of address — \$1.00. Make check or money order payable to "Svoboda".

Postmaster: Send address changes to:

"Svoboda" • P.O. Box 346 • Jersey City, N.J. 07303

Передплата на рік \$40.00, на півроку — \$22.00, на 3 місяці — \$12.00. Для членів УНСОЮЗУ \$7.50 на 6 місяців, \$15.00 — на рік. За кожну зміну адреси — \$1.00.

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Советські шпигуни в ЗСА

Коли писані ці рядки, то ведеться в ЗСА судовий розгляд аж трьох советських шпигунських афер. Вперше в історії Америки агент ФБІ Річард Міллер заарештований за передавання засекречених матеріалів своїй приятеліці Светлані Огородніковій, агентці КГБ. Колишній службовець СІ-Ай-Ей Шерен Скенедж, передавав засекречені документи Майкелові Суїдсові, своєму приятелю, родом з Гани, який був на службі КГБ. Врешті, найважливіша і найбільш розгалужена шпигунська афера родини Покерів, в якій колишній радіооператор морської флотії Джеррі Вокер передавав засекречені американські морські коди своєму батькові, який співпрацював із своїм братом у передаванні цих морських кодів советському шпигуну.

Ця остання серія шпигунських афер стурбувала членів Уряду і Конгресу. Появилися різні проекти, як протидіяти наступові советського шпигунства. Між ними проектами є план встановлення кари смерті для шпигунів, що їх дотепер карали не довше ніж 10-літньою в'язницею. Мають драстично скоротити число комуністичних "дипломатів", які живуть в ЗСА (в амбасадах СРСР у Вашингтоні, консулятах у Нью-Йорку, Сан-Франциско і Чикаго та в Об'єднаних Націях), заборониши Москві і її сателітам висилати до Америки більше своїх "дипломатів", насправді шпигунів, аніж ЗСА має своїх представників у даних країнах. Передбачується загострити "скрінінг" осіб, які дістають доступ до військових таємниць, але це нелегка справа, бо в одному тільки промислі, який працює для військових цілей, є копо трьох мільйонів робітників. ФБІ твердить, що в Америці постійно діють численні советські шпигуни з паспорти дипломатів, професори й студенти за програмою культурного обміну, службовці агенцій Аерофлота, кінорежисери, вислочки агенцій і "туристи". Контррозвідки і політична поліція різних вільних країн має повні руки роботи: протягом останніх двох років видалено з різних країн світу 160 советських "дипломатів" на активній службі шпигунського відділу КГБ.

Колішній директор Центральної Розвідної Агенції (СІ-Ай-Ей) Стенфілд Тірнер твердить, що найбільшою спонукою, щоб ставати зрадником рідної країни і працювати для СРСР, є така жадоба гроша, є "легкий заробіток", що його обіцяють советські вербувальники американських шпигунів. Але дехто з отих американців прикривається "ідеологічними симпатіями" для комунізму, хоч в останньому десятиріччі таких "рожевих і червоних" американців є вже мінімально. Декого з молодих людей, які йдуть на гачок советських шпигунів, приманює авантюристський ризик, інші падають жертвою шантажу — це ті, які мають рідних в СРСР, або ті, про яких советські шпигуни дістали компромітуючі матеріали.

Советські шпигуни ласі на все, що засекречено. Звичайно, найважливішими для Москви є безпосередні секрети про американські збройні сили, як ось радіотелефонні коди, що їх викрадали й продавали большевикам члени родини Вокерів. Але найбільша метушливість советських шпигунів стосується нових технічних винаходів, почавши від великих машин-двигунів та скінчивши на мікроскопічних фотоапаратах і всій щораз ширшій ділянці електроніки й комп'ютерства. Америка зі свого боку застосовує супроти СРСР такі прецизні підслухові й обсерваційні прилади, включно із використанням для цієї цілі космічного простору, що советські збройні сили, їх розташування, їхні досвіди і користування в советському військовому промислі викраденими технічними тайниці — не є для американської розвідки і контррозвідки ніяким секретом.

Американський тижневий ілюстрований журнал "ЮС Ньюс енд Ворлд Репорт" з дати 12-го серпня ц.р. ціле своє число присвячує советській шпигунській діяльності в Америці й інших вільних країнах. Зокрема прецікавою є написана найкращими фахівцями 4-сторінкова стаття "Як совети викрадають американські тайни високої техніки?" Читаємо там, що СРСР заощаджує щорічно більйони рублів, не потребуючи переводити власні коштовні досліди, бо користуються викраденими в Америці винаходами. Советські шпигуни мають за свій головний принцип діяльності в ЗСА — 11,000 компаній, які виконують замовлення від Пентагону. Як обмежити свободу рухів советських шпигунів по Америці і як стежити за службовцями й робітниками у тих 11,000 компаній, щоб вони не стали зрадниками, — це страшенно трудна праця. Фахівці потішають себе, що вони знають краще все, що стосується збройних сил СРСР і його сателітів, ніж Москва знає про Америку.

Чимало українців, що живуть у вільному світі, отримують з Києва газету, яку під назвою "Вісті з України" видає КГБ. За винятком декількох видавництв, котрі досліджують пресу в підсоветській Україні, мало хто з наших співвітчизників замовляє цю газету для себе, а тому названий видавець розсилає свою продукцію на будь-які українські адреси поза Україною. В УССР на "Вісті з України" передплату не оголошують. Окремі сенсаційні — випуски цієї газети співробітниками КГБ власноручно розсилає політв'язням, їхнім родичам або друзям, а також тим, хто під слідством. (Про все це знають з власного досвіду українські політв'язні після сталінського періоду).

Останній випуск "Вістей з України" (ч. 28 за липень 1985 року) щойно зайшов на американський континент. У тому випуску впадає в очі публікація з назвою "Прозріння".

У вік інформаційного виху важко чинити опір наступові інформації, навіть

Ніна Строката

ЧИ "ПРОЗРІВ" ЮРІЙ ШУХЕВИЧ?

ворожого. А ще як на сторінках отих "Вістей" з їхнім "прозрінням" промайнуло ім'я Юрія Шухевича, не одному заморозило прочитати, бо, може, справді прозрів спійняв Юрій Шухевич. Та читачі, спокушені бажанням доброї вістки, знайшли щось зовсім інше: передусім цитати з листа, який, як зазначає автор "Прозріння", написав до редакції газети Юрій Шухевич. А далі йдеться про те, що його рідна сестра Марія щасливо живе у Львові, що племянники знищеного Московою Степана Бандери теж щасливі, живучи в підсоветській дійсності.

Усе це прочитали і обговорюють між собою люди, які, мабуть, не раз питали в новоприбулих з України, чи то може бути так, що матір і сестру Юрія вже не переслідують, а почувши ствердження відповідь, втрачали довіру до того, кого

розпитували. Сьогодні всі недовірили мають нагоду переконатися, наскільки перелбачилися КГБ у плануванні задумів для дискредитації й розколу українства, де б воно не жило.

"Спокій" прийшов до найближчої рідні генерала Романа Шухевича та до рідні провідника патріотичної організації Степана Бандери аж тоді, коли КГБ знайшло методи, щоб позбутися обох. На той час живі члени родини генерала й керівники націоналістичної організації вже відбули чималий реченець неволі. А ще треба додати, що "спокоєм" сім'я загублого генерала Шухевича мала тішатися тоді, коли КГБ вело тридцятилітню війну з сином покійного генерала, бо син ніяк не хотів повертати в смерть батькових ідеалів. Заради перемоги в тій важкій війні обмежено увагу до іншої рідні генерала Шухевича, до рідні Степана Бандери та до деяких інших осіб, що їх імена тут не подіємо.

Дотепер нам здавалося, що знаємо про всі наслідки тривалої війни КГБ проти Юрія Шухевича. Аж ось прийшло до нас "прозріння": терпелівість влади і КГБ в певних випадках означає намір викликати в нас, далеких від України, думку про те, що там відбуваються зміни на краще. Насправді ж це безперервна, підступна й жорстока боротьба за душу української людини, де б вона не перебувала: чи то в підсоветській Україні, чи то за межами України у вільному світі.

Війна ця триватиме ще довго. А тому гартують себе, щоб не ставати причетними — фізично чи духовно — до співучасті у підступних і дезінформуючих акціях ворога. І хай ніколи не припиниться наша робота для допомоги та захисту братів, які пробують протистояти московсько-комуністичній навалі.

Війна ця триватиме ще довго. А тому гартують себе, щоб не ставати причетними — фізично чи духовно — до співучасті у підступних і дезінформуючих акціях ворога. І хай ніколи не припиниться наша робота для допомоги та захисту братів, які пробують протистояти московсько-комуністичній навалі.

Леся Храплива Шур

ДВІ КНИЖКИ ЖІНОЧОГО РОДУ

Справді, вражає порівняння, і вартє застосувати. Зміст обидвох книжок такий же точно самий. Власне друге видання — це фотокопія першого. Доданий тільки вичерпний вступ та біографічні замітки про авторку книжки, пера д-р Ларис Залескої-Онишківської. І вступ і замітки написані незвичайно сумлінно, можна б сказати, з пієтетом та сантимаментом. Із них сьогоднішня читачка пізнає людину та обставини, в яких ця книжка появилася на світ, та якою небувалою й новиною була вона на їх тлі. А сама точна відбитка старого видання у новому трикутнику оформленні (на майбутніх сто літ) приносить, крім самого тексту, ще й "запах доби" із правилисом XIX століття та специфічною формою черенку друкарні І. Т. Шевченка у Львові.

Інакше поступили із цим твором більшовицькі перевидачі. Бо перевидали вони його теж, але солідно проредагували, — як на це вказав у своїй статті в журналі "Сучасність" проф. П. Оларченко, — викладаючи із живого тексту все, що могло б пошкодити їх інтерпретації тих подій та "дружби народів".

А коли ми сьогодні вчитася наново у зміст, повний і незмінний, цього збірника, не можемо надивитися ширині та всеохопності його. Лише самих авторок синадять, а заступають вони дві частини тодішньої України, тої, що стала соборною аж тридцять років пізніше. Дві частини, розділені кордоном між двома займацтвами, між Австрією і Росією, чи точніше між Заходом і Сходом Європи. І творять ці авторки повний перекий усіх суспільних верств на-

шого тогочасного народу, як відмітила це слушно Ірина Книш у своїй книжці "Іван Франко та рівноправність жінки". Бо й справді, від селянок, Анни Павлич та Катерини Довбенчук, через численні типові повісті, представницю тодішньої галицької інтелігенції як Ольга Михайлівна Рошкевичівна, Климентина Попович, Олена Бажанська, до поміщиць-дворянок як Олена Пчілка, Ольга Хоружинська-Франко, чи Ганна Барвінок. Одні з них, що лише розпалювали крила до майбутнього, "титаничного лету по верхогір'ях", як Леся Українка, інші, як Ганна Барвінок чи Олена Пчілка, були вже письменницями з іменем і стажем. В інших же були в "Першому віку" перші й останні спроби пера, драма, що вдалі, але ж пізніше їх життя не так складалося, щоб розвинути літературні таланти.

І вже тут багатство жанрів — лірика й епічні поеми, оповідання, етнографічні записи, есеї на суспільні теми.

І в самому змісті — повний перекий тодішніх України: селянки, "Перемога" Ганни Барвінок, міської бідноти ("Пісок! Пісок!" Софії Окуневської), галицького священничого середовища ("Попався в сіть" Сидори Навроцької-Паліїв), інтелігенції ("Пан Шуминська", "Пан суддя" Наталії Кобрицької), та наддніпрянської молоді, що всіма силами змагала до знання й національної свідомості ("Товаришки" Олени Пчілки). Тут не від речі згадати, що теми з життя інтелігенції були в ті часи ще великою новиною в нашій літературі, бо ще й у майбутньому була "Блакитна троянда" Лесі Українки, і навіть "Соняшний промінь"

Бориса Грінченка.

Якось не довелось знайти вістки, чи видрукувані у "Першому віку" твори — це все, що вдалось зібрати редакторам; чи може довелось їм відкидати дещо, через невідповідний рівень. Та як би не було, у всіх творках видно і широке на читання, і талант, і почуття мистецької міри. Чи це будуть дуже ще молоді спроби шіснадцятилітньої Лесі Українки, чи Климентина Попович, чи справжній глибокий ліричний поет Уляна Кравченко та Дніпрова Чайка. І проза, згідно з ланівним тоді реалізмом, дає повні, живі картини як подій, обставин, так і живих переживань живих людей. Як слушно заважила рецензентка, д-р Марта Богачевська-Хом'як: "Більшість творів замітно вілі від риторички". Ще краще можна оцінити есеї Наталії Кобрицької "Про рух жіночий в новітніх часах". "Українське жіноцтво в Галичині в наших часах", "Замужня жінка середньої верстви". В них авторка підходить до матеріалу з великою увагою, робить підсумки тільки із добре удокументованих фактів і вказує небувалі на початках й знання того, про пише.

Такі були перші спроби 100 літ тому. На сьогодні українське жіноцтво може задоволено похвалитися дозрілою Лесею Українкою, Ольгою Кобилянською, Катериною Гриневичевою, Оксаною Лютинською, Оленою Телігою, Ліною Костенко та незчислююю кількістю інших мисткинь слова. І жіночий рух мав своїх: Софію Русову, Зінаїду Мірну, Ганну Келлер-Чикаленко, Мілену Рудницьку, Олену Лотоцьку, Лідію Бурчинську і знов же багато інших. Вибуд перелому хвилину тріофального Ювілейного З'їзду в Станіславі в 1934 році та на 19 літ перед усіми українськими

(Закінчення на стор. 3)

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про річниці, що збуджують різні почування

Цей рік є повний річниці, які однаково дотркують і поодиноких людей, і ціле людство.

Власне кажучи, невідомо, чому так голосно і загально відзначають 40-річчя закінчення Другої світової війни, не чекаючи на більше логічне і прийнятне п'ятидесятиріччю. Чи болять, що до десяти років вже не буде між живими багаторіччя, чи тому, що до того часу вже йтиме третя світова війна?

Як би воно не було, учасники цієї великої майже глобальної війни відзначають 40-річчя від її закінчення на різні лади та з різними почуваннями. Не відгуло це відзначування цієї річниці у Західній Німеччині із участю президента Рональда Регана і великою контрверсією відвідання воєнного кладовища, на якому були також поховані воїни відділів СС, як відмітили у свій типовий спосіб "Велику вітчизняну війну" в СРСР, згадуючи при тому вперше відвоєні роки ім'я Йосифа Сталіна. Постійним пригадуванням голокосту відмітали цю річницю жиди, пробуджуючи знову притихлу децю ненависть до націонал-соціалізму і до всіх тих, яких вони уважали за симпатиками гітлерівського режиму.

В останніх днях прийшла на чергу ще одна річниця: 40-річчя скінчення атомової бомби на японські міста Гірошіма і Нагасакі. Знову пригадали одну із найбільш неприємних подій Другої світової війни, і ціла преса, усі засоби інформації переповнені описами, розповідями очевидців і оцінками тієї потрясучої події. Тут також почування станають на першій місці: почування суму і резігнації у японців; почування сорому і страху перед нуклеарною зброєю у частини американської еліти. Близь 138,000 людей впади жертвами безпосередніми або у наслідок цієї першої атомової бом-

би в Гірошімі і хоча і в Японії, і в ЗСА за цих 40 років вирости нові покоління, які не пережили ані 6-го ані 9-го серпня 1945 року, Гірошіми забути не можна: "Ніколи більше Гірошіми!" — цей клич японців став у останні дні голосніший ніж досі, а йому в унісон відгукнувшись тисячі протестів атомової зброї протестами, походами і промовами в ЗСА і в Західній Європі.

А тим часом світ далі збривається, помімо усіх цих і нещирих мирових закликів і помімо почувань страху чи непевності за майбутнє. Отож людські почування не відіграють великої ролі у світовій політиці. Вони так мало вливають на світові, як і раніше. Страх, сором, любов, ненависть, зазвистя, патріотизм — все те, що звичайна людина носить у серці, може знищити один наказ, один підпис, одне рішення політичних провідників.

Чи не знаємо того найкраще ми, українці? Тому може ці різні річниці, зв'язані з Другою світовою війною, ми переживаємо трохи інакше ніж наші сусіди. Бо світ у вивах своїх почувань забуває або не хоче знати, що без Гірошіми і без війни могло загинути не 130,000, а 7 мільйонів безборонного населення. І західний світ не хоче бачити, що у "мирних" сорока роках систематично винищується не зброєю, а усіми засобами цивілізації і психічного терору цілий наш народ.

І досі протягом відзначування усіх тих річниць війни ніхто не згадав публічно, що найбільше число її жертв не загинуло в Гірошімі чи у концетраційних таборах Німеччини, а з рук провідників советського режиму, що і тоді і сьогодні називають себе найбільшими заступниками світового миру і дружби народів.

O-KA

З ЛІСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

ЧИ МОЖНА УЗАГАЛЬНЮВАТИ?

Маючи фінансове забезпечення, хату і навіть вже VCR, за статтею О. Кузьмович "Українські яписі" "Свобода" з 23-го липня 1985 року я є закарлікована авторкою тієї статті до цієї групи. І тут я мушу стати в обороні своєї і численних моїх сучасників.

Не приглянувшись зблизька, можливо що всі ми виглядаємо поверховні і так перейняли матеріалом з добутками і добробутом, що не цікавилися справами, які не затримають нашого особистого життя. В дійсності, основним є те, що

виховати третє покоління в Америці є справою багато труднішою, ніж було виховати нас, тобто друге покоління.

В статті О. Кузьмович написано, що наші американські сучасники вчать дітей на теніс і бейсбол, а ми возимо дітей у суботу до школи українознавства, на різні лекції чи сходино. О. Кузьмович не згадує про те, що всілякі зайняття, лекції народних танків, навчання в Українському Музичному Інституті, зайняття в спор-

(Закінчення на стор. 3)

Ол. Терпкий

ПЕРША ОКУПАЦІЯ

II

Найбільш діяльний був організаційний відділ укомплектований із працівників організації безпеки. Саме сюди по кілька разів на день заходили різні галани, козакони, гаврилюки, тудори і їм подібні. Вони майстрували доноси на культурно-громадських працівників, духовників та членів українських партій. Гонілись, вони були поташтані лорданіками. Без їхньої допомоги неможливо було б здійснити репресії заходів.

Тим часом урядова комісія видала серію наказів, найголовніших з них націоналізація банків, промисловості, торговельних закладів, уневаження польських грошей та створення обласних організацій. Напочатку було ухвалено створити Львівську, Тернопільську, Станіславську, Дрогобицьку, Волинську та Рівненську області (Згодом Дрогобицьку область було ліквідовано). Ще раз було підтверджено відповідальність працівників на керівні посади обласних установ. Перед від'їздом відбулася нарада, на якій Хрушчов поблагословив нових "господарів" Львова та попередив про пильність і гуманне ставлення до населення. Тут же розподілили кореспондентів по областях, що мали висвітлювати хід подій на периферії.

Мас становились було відмінне від інших хоч би тому, що я репрезентувала газету "Совєтская торговля", яку швидко розвинув кооперативний рух, заготовляла та виробляла діяльність. Саме тому я входила до групи кооператорів, що її очолював член уряду — голова Кооперативної спілки І. Дрофа. З цієї групою я вийшла вперше на периферію області.

Як відомо, Дрогобицьке невелике провінційське

місто, де в цей час влада була в руках війська. Розмістилися ми у готелі з гологого назвою "Європа", що стояв чин на палубку неподалеку базару, серед якого красувався круглий, наче цирк, новий будинок. Його й було націоналізовано для обласних організацій.

У цьому ж готелі відбулося моє перше інтерв'ю з працівником, що назвав себе Петрусем. Його резиденція містилася в комірчині під сходами. Там стояло ліжечко, на стіні розвішані парасолі, дощовики...

— Що ви тут робите? — питаю.
— Обслуговую панство.
— Скільки ж вам платять?
— Ні.
— Прощасте даремно?
— Прошу пана-товариша, то є так: приїде якийсь пан, мушу до кімнати валізу занести — маю 50 грейшарів, якщо на дворі дощ — тишню йому парасольку, знову 50... Роботи досить: почитати мещти, покликати візника, винести валізу. За все пан ми платити.
— Скільки ж вам перепадає денно?
— Як коли. У погорий день два-три золотих, у краший — чотирь-п'ять.
— Масте родину?
— Так. На селі мешкає газдиня з двома малими. Маю мало землі, мушу її підробляти.
— Що я міг написати про це інтерв'ю? Адже редакційний розсылний одержує 90 карбованців на місяць, коли кілограм квасів коштує 13 карбованців. Словом, мої контакти з населенням зведено на нівець. Інші співбесідники ставились з недовірою і з острахом.

Після створення організаційного бюро обласного виконавчого комітету та обласної споживчої спілки І. Дрофа зі своїми дорядниками повернувся до Львова, де вже готовились до скликання народних зборів. А в готелі нашого постю на всі лади точилися дискусії, хто такі галичани: українці, поляки чи австрійці? Адже ми одні одних не розуміємо, хоч говоримо українською мовою.

Була це порожня балаканина, значить, що серед присутніх звичайно був донцик. Не можна було сказати істину, що галичани все життя йшли неслихним шляхом Богдана, Шевченка, Франка — відсапаровуючи намул чужих вилівів, то зрозуміти їм шлях, промощений Євгеном від Києва до Соловків; важко й несподібно. Їм хочеться знати

про колективізацію, голод, репресії. Але все йшло за планом: артисти співали, поети декламували, пропагандисти проповідували про радисє й заможне життя.

Нарешті 26-28-го жовтня у Львівському театрі відбулися народні збори. Зарєстрованих було 1484 осіб, що формально вирішили долю Галичини. На цих зборах з привітанням виступила малограмотна селянка села Черного зі Станіславщини Ганна Гоголь та робітниця залізничі Василь Садовий, яких було обрано депутатами народних зборів. Їм і було доручено відіести ухвалу до Києва. Як і треба було сподіватися, збори одностайно проголосили советську владу на Західній Україні. Інша справа, чи були ці збори правними вирішувати долю народу? У нагороду лояльності до режиму, Садового призначили головою профспілки залізничників, а Г. Гоголь — заступником голови Рогатинського районного виконавчого комітету.

Поскільки західні землі стали советськими, нашу культбригаду демобілізували. Повертались ми зі своїми "трофеями" поїздом. Наповнені валізи купом підносили настрій. Але у Волоцькому прохолоді таможню контролю, — настрій зник, а легкі артисти навіть просліділись. Наші "трофеї" було переполовинено на підставі того, що перевозити кілька однорідних речей заборонено. Звичайно, відповідальні перевірки не підлягали. Вони повертались легковими автоами і митникам зглядати туди було зать.

Щоб узаконити прилучення Галичини до Советського Союзу, Верховна Рада СРСР 1-го листопада ухвалила: "Включити Західну Україну до складу РСР і возз'єднання її з УРСР, а Верховна Рада республіки лише 15-го листопада ухвалила прийняти Західну Україну до складу УРСР. Дивовижна була й сама процедура. Делегати від народних зборів на чолі з Садовим і Г. Гоголем представились перед президією Верховної Ради з поданням у формі книги 4-3 футів на обгортці якої рукою маляра було написано: "...подання у Верховну Ралу УРСР рішень прийнятих українськими народними зборами Західної України". Подання було затверджено одностайно.

У фіналі цієї комедії, відбувся концерт і бенкет, на якому делегатам було вручено подарунки: одним патефон з підатками, іншим — гітари, а ще іншим — баладайки.

Кінець

Коли в лютому 1976 року був заарештований український поет Микола Руденко, на захист його виступили члени Української гелісінської групи, Міжнародна амністія, письменники вітчизняного світу й активісти громадського життя в українській діаспорі. Поміж усіх, хто заповняв рятівні від неволі Миколу Руденка, найбільш діяльно виявився його дружина Раїса.

Раїса була співучасником пошуків істини, якій віддався її чоловік. Раїса оберігала його спокій, перебуваючи з ним у тому світі, в якому він жив та який створював своєю душою. Про це Микола Руденко скаже пізніше в поезіях із-за ґрат:

"Життя — це ти. Твої маленькі руки тримають світ, який живе в мені".

Ніхто не знає, чи Раїса сподівалась на таке призначення, та з перших днів ув'язнення чоловіка вона уклала й розсилала протестні заяви, які стали для нас джерелом інформації про пильнування та здійснення репресій щодо Миколу Руденка.

Раїсу покликали за свідка під час судового процесу проти її чоловіка. В суді вона почула, що Миколу звинувачують у виготовленні, зберіганні та розповсюдженні текстів його творів.

"Виготовлення" текстів — це професія письменника, а чоловік Раїси письменник, про це суд знав, бо Микола Руденко — автор багатьох книжок, виданих в підсудстві України.

"Зберігання" поширення — написання — це логічне завершення письменницької праці. Та в суді в СССР своя логіка — вони шукають за трьома ознаками антирадянської агітації й пропаганди, які включають "виготовлення, зберігання, розповсюдження". І от Раїса, покликана за свідка, стверджує, що то вона перепишувала на друкарській машинці у кількох примірниках деякі тексти, написані чоловіком. Визнає не тому, що погоджується бути свідком звинувачення, а тому, що сподівалась зменшити суму звинувачення проти Миколу.

Та даремними виявились сподівання Раїси. Суд призначив Миколі найбільшу кару, яку тільки було можливо: 12 років неволі (7 років ув'язнення в таборі суворого режиму та 5 років заслання).

По суді Раїса чекала, коли го вже заведуть чоловіка до табору, бо ж туди можна приїхати на побачення (хвіба почути його карати позбавленням побачень, як це робили не раз з іншими політичними в'язнями). Та Миколу завели не до табо-

Караються, мучаться, але не каються

„Якщо я був би останнім українцем на світі, я і тоді боровся б за Україну“.

Л. Лук'яненко

Добром нагріте серце

Раїса Руденко

ру, а до в'язниці київського КГБ. Там організатори його "справи" почали намовляти засудженого письменника, щоб він зрікся своїх переконань. За це обіцяли волю. Тоді ж таки "лицарі" Федорчука, які нібито покликані дати про державну безпеку, взялися до роботи, внаслідок якої Микола Руденко міг би втратити віру в друга-дружину.

Тут треба нагадати про таке: засуджений дістає право на листування лише прибувши до місця відбукання кар. Коли ж його туди з якихось причин не поспішають везти, він може листуватися, якщо дистанція спеціальний дозвіл прокурора. Дозвіл видає здебільшого прокурор, який призначений вести нагляд за діяльністю КГБ (є тепер така прокурорська посада в кожній обласній прокуратурі). Отакі прокурор у Києві дозволив, щоб Микола Руденко писав листи до дружини, і почав Микола писати листи до Раїси, сидючи в в'язниці київського КГБ. Раїса писала до нього. Та ні один з листів Миколу не зайшов до Раїси, і жоден з листів не потрапив до нього.

Організатори цієї містифікації запевняли Миколу, що всі його листи переслано до дружини, а як він від неї не має відповіді, то це через те, що Раїсу не цікавить доля чоловіка. У той самий час синами Миколу (від переднього шлюбу) було дозволено відвідувати батька. На побаченнях сини піддавали йому думку про

каття, а про Раїсу й словом не згадували. Виявляло, ніби Раїса справді опинилась осторонь його долі.

Микола не показався, хоч і сини, й чекісти запевняли, що тим він шкодить не тільки собі.

Пізніше про цей пекельний час після суду дізнаємось з в'язничних поезій Миколу Руденка, які виринулись з-за ґрат і зайдуть у вільний світ:

"Якби та буря, що в душі пройшла, з моїх грудей прорвалася назовні — О, скільки б сколило у світі знаї!"

Про Раїсу Руденку важче писати, ніж про будь-яку іншу з дружин політичних в'язнів, бо про неї писав поет Микола Руденко. Але ж про вік чи про фак можна розповідати прозою. Отож Раїса народилася у 1939 році в селянській родині. Мала безрадісне дитинство, бо, як видно з дати народження, її дитинство припало на важкі роки війни й повсюдних роки. Здобувши базисну освіту, вона довгий час жила й працювала в курортних закладах Києва. Звстрівшись з Миколою Руденком, принесла їй велику любов і можливість для ширшої й незалежної самоосвіти, яку вони стали здобувати вдвох. Життя було змістовне, хоч і багате на труднощі (у тому числі й матеріальні).

Як тільки Миколу привезли до табору, Раїса приїхала до нього на побачення, а пізніше приїжджала на всі побачення, які йому були дозволені. Коли поезії Миколу з'явилися на Заході, за Раїсою почалася справжня полювання: її хапали на залізничних станціях, як вона поверталася з побачень, робили несподівані обшуки, бувало, що й "злочин" відрали з рук торбинки.

Хто хоч трохи знається на "совєтському способі життя", розуміє, що над Раїсою нависла небезпека. У квітні 1981 року з Києва зайшла чутка про те, що Раїса Руденко зникла.

Українці у вільному світі занепокоїлись. Члени Філадельфійського комітету оборони національних і людських прав в Україні звернулися до своїх конгресменів з проханням вимагати інформації про долю Раїси Руденко від представників СССР у Вашингтоні члени названого комітету роздавали летючки, які розповідали про українських подружжя Руденків. В палаті представників Конгресу ЗСА 29 липня 1981 року протягом години звучали виступи конгресменів, ознайомих із зростанням антиукраїнських репресій в СССР і з подіями навколо Миколу Руденка, що був знааний у Конгресі як голова Української гелісінської групи.

Згодом шляхи самвидаву принесли повідомлення про те, що сталося з Раїсою. Виявилось, що 14 квітня 1981 року її заарештували, а 11 вересня того року засудили. Вирок Раїси Руденко: 10 років неволі (5 років ув'язнення в таборі суворого режиму та 5 років заслання).

Отже в 1981 році суд покарав дружину Миколу Руденка майже так само, як у 1977 році покарав його.

Незабаром після судового розправу Раїса опинилася в таборі, бо КГБ не мало потреби влаштувати нові ігрища з подружжям Руденків.

Жіночий табір у Мордовії, до якого привезли Раїсу, розташований поруч із тим самим табором, у якому вона відвідувала свого чоловіка під час дозволених їм побачень. Жіночий і чоловічий табори в Мордовії, як і скрізь, ретельно ізольовані один від одного. Тому Раїса не мала й гадки про те, що зможе бачити чоловіка хоч здалека. Однак КГБ має свою думку про пильність, а тому перед тим, як Раїсу мали привезти до мордовського табору, її чоловіка вивезли до пермського табору, що на Уралі.

Термін ув'язнення в таборі повинен скінчитись для Раїси в квітні 1986 року. На цей час її чоловік вже має бути на заслання. Проте не знати, чи дадуть їм удвіку відбувати заслання.

Всеамериканський здиґ СУМА

Цьогоорічний здиґ СУМА з усієї Америки відбується 31-го серпня і 1, 2-го вересня на Оселі СУМА в Елленвіллі, Н.Й., і проходить під кличем "Честь України — Готов Боротися!". Здиґ відзначити 60-ліття СУМА в Україні, який зродився 1925 року в Києві на чолі з Миколою Павлушківим. Учасники відзначать такої ряд інших роковин.

Для переведення здиґу Крайова управа поклікала команду, що її очолює Ярослав Петрик.

В часі здиґу в суботу й неділю відбудуться спортивні ігрища та два мистецькі концерти найкращих сумських ансамблів баг-

а-тох осередків. Між ними виступить танцювальний ансамбль "Україна" з Осерреду СУМА в Чикаго. Вечорами відбуватимуться заходи з участю найкращих оркестрів. У спортивних змаганнях в суботу, братиме участь також спортивне Товариство "Україна" з Торонто.

В неділю, 1-го вересня, о год. 10-й раніш, відбудеться Архиєрейська Служба Божя, як також Служба Божя УПЦеркви. Зараз після Богослуження відбудеться маніфестаційна програма з покладенням вінків біля пам'ятників героям.

Христина Цєбрий

Дві книжки...

(Закінчення зі стор. 2)

ми громадськими організаціями створили свою всевітню надбудову на конгресі в Філадельфії в 1948 році. Та навіть з перспективи старі справи справді небувало розвинути (якщо ще і врахуємо всі негоди нашої політичної долі) мусимо подивитися, як щось дещо надзвичайне, успіхи цих перших наших піонерів. Треба ж тут врахувати і їх несприятелів: галицьку нужду та безпросвітність царського самодержавства, і застеність поглядів власного громадянства. Правда, і сьогодні дискутують наші літературознавці над тим, наскільки причинився до видання "Першого вінка" Іван Франко. Та це тема чисто академічна. Наскільки б він не підтримував цього задуму, все ж таки це не зменшує величезного вкладу в нього самого українського жіноцтва. Його талановитості, відваги, ясності свідомості мети та витривалості в осяганні її. Безперечно, допомога Великого Каменяря у

цьому виданні ще тільки збільшує заслужену його славу, але ні в чому не зменшує заслуг жіноцтва, як теж і вислідів їх діла. Бо відчуті вони й до сьогодні і, віримо, що і у далекому майбутньому.

А може було б, однак, до речі, якщо в це століття не лише вшанувати піонерів українського жіночого руху перевиданням "Першого вінка", але видати й "Другий вінок" із підсумками праці сьогоднішнього жіноцтва? Таж сьогодні маємо для цього безконечно більше можливостей.

Книжка в українській мові жіночого роду. А ці дві книжки, що оє переді мною це більш жіночі. В найкращому розумінні літературної, вірності, заповідності, материнської, людської гідності і ширшого патріотизму. Так, як цього бажала сто літ тому Олена Пчілка у "редакційному" вірші: "...і на користь рідному краю жіноче серце віддамо"...

Чи можна...

(Закінчення зі стор. 2)

товому товаристві "Січ" тощо відбуваються вчора серед тижня. Якщо маємо бути справедливими до тих, які мають двоє або троє дітей, то не один, але чотири або й п'ять вчора вони зайняті з дітьми в українських організаціях. Наші сусіди, американські "яппіс", перебувають вдома, а ми, українці, гуртами виступаємо під домітками, чекаючи, щоб лекції їх сходилинці закінчилися. А коли беремо своїх дітей у неділю, то не під, але до церкви, тоді це й половина неділі в нас зайнята, бо треба пам'ятати, що більшість наших дітей не живе поблизу наших церков чи наших установ, як це було раніше, а кожне зайняття вимагає довшої їзди автою і це ми, їх батьки, мусимо їх возити.

І якщо ми залюбки буваємо на всяких товариських імпрезах (байдуже якого характеру), чи не варто задати, що характер більшості цих "імпрез" є більш інтимним, пов'язаний з нашими ближчими чи далішими бабцями, дідусями, тетами, стрийками, вуйками, братами, сестрами, — зв'язки, які правдивим "яппіс" у практиці мало що знає, але які ми, молоді українські родини, традиційно плекаємо.

І це правда що у великій мірі ми активізуємось в організаціях, до яких належать наші діти і це знову не із-за обмежених зацікавлень, але для того, щоб зберегти ці організації на найвищому рівні завжди з одним наміром — українського виховання наших дітей.

Безперечно правда в тому, що ми повинні більше цікавитися та брати участь в українському громадянському, науковому, культурному чи політичному житті. Але що ми маємо робити з нашими дітьми тоді, коли ті різніорідні імпрези відбуваються? Лишати їх дуже часто до "бейбісitterом" і правдоподібно в єдиний вечір у тиждень, коли родина може разом у цілості побути, а це входить у конфлікт з цілюю тієї імпрези, яку ми мали б підтримати.

Наше почуття української ідентичності вже вироблене і закріплене, то чи не важніше нам тепер старатися, відповідно до наших спроможностей, вшукати те почуття нашим дітям?

Тому ми, члени зростаючої класи молодих професіоналістів, які вкладаємо багато часу і зусилля, щоб зберегти це одне покоління в українській свідомості, є проти того, щоб характеризувати нас такими негативними "прикметами", як слово "яппіс" натякає.

Олена Юрчук
Лівінгстон, Н.Дж.

Курс...

(Закінчення зі стор. 1)

ської історії: думи, кобзарство, та розвиток бандури тощо. Крім самих лекцій, щоденно відбувалися тригодинні практичні класи гри на бандурі та вечірні дискусії про майбутнє бандури, української культури, політики і музики, а також хоровий спів. Курс закінчився концертом учасників у виповнення залі.

Подібний курс уже відбувався минулого року, проте цього разу він був особливо успішним: приїхало 18 учасників з Німеччини, Голландії, Бельгії, Франції, Англії, Італії та Америки. Здобуті кредити вперше приймалися в американськими університетами.

Товариство Українських Бандуристів планує подібний курс і в Америці на літо 1986 року. Зацікавлених просимо писати на адресу: Society of Ukrainian Bandurists, 84-82 164th St., Jamaica, N. Y. 11432.

УКРАЇНЬСЬКА МОЛОДЕ!
І ДЛЯ ТЕБЕ Є МІСЦЕ У ЦІЙ ВЕЛИКІЙ РОДИНІ, ЩО ЇЇ ЗВУТЬ БАТЬКО-СОЮЗ!

Пам'яті д-ра О. Сидоряка

Д-р Олександр Сидоряк

Вдруге протягом одного місяця клівлендське поселення ділилося пресумною вісткою про наглу смерть колишніх громадських активістів. Радіова авдіція Станана Зорія передала в неділю, 7-го липня ц.р. жалобну вістку про відхід д-ра Олександра Сидоряка, діяча патріархального руху.

Пізним вечором попереднього дня знайомі д-ра О. Сидоряка знайшли його у власному домі у Севен Гіллз, Огайо, вже холодного. Смерть наступила ще 4-го липня.

Похоронні обряди у похоронному заведенні братів Головачків, у церкві Покрови Пресвятої Богородиці і на парафіальному цвинтарі відправив парох о. д-р Іван Тилинський, ОДБ; співав церковний хор під диригуванням Євгена Крука. В часі відправ і на поминках покійного прощали о. парох д-р Дмитро Павличин від Відділу УЛТПА, д-р Мирослав Мичковський від Відділу Патріархального Товариства, Степан Кікта від Музею-Архіву та Семен Крістіалі власним віршем, а гімназійний товариш інж. Роман Статхур споминком з молодості. За вшанування пам'яті д-ра О. Сидоряка подякували всім, а зокрема д-рові Яр. Вр'якові приїжджій кривяки Дмитро Проць і Ярослав Сидоряк.

Д-р О. Сидоряк був дуже скромною людиною, лагідної і привітної вдачі, жертвенним на народні цілі, вірний утвердженню ще з молодих літ переконанням, але толерантним у співпраці з усіми. Тому залишив по собі добрі спогади і жалз в нас серед української громади, що численно прийшла на його похорони.

Олександр Сидоряк народився 28-го березня 1914 року у селі Ваньковичі над Дністром, шість км. від

Самбора, на Підкарпатській Бойківщині. Доля не була для нього ласкава все його життя. Коли йому було сім років, померла мама, і шестеро дітей виростили пісиротами. По матурі в самбірській державній гімназії в 1934 році він не мав засобів продовжувати навчання і провадив освідому працю в рідному селі, а як член Організації в 1938 році перейшов на Закарпаття для допомоги автономній Карпатській Україні. Після упадку Хусту і державності, опинився у Празі, де почав студіювати медицину.

Початок німецько-совєтської війни застав його переїздом у похід з Армією на Україну. Потім недовго міг продовжувати студії в Празі, бо Гестапо ув'язнило його і він був у концетраційному таборі Освенцимі аж до кінця війни (22 місяці). Звідтам виснажений зумів продістатися до американської зони Німеччини, і хоч не мав родини, ані матеріальних засобів, закінчив студії в Гайдельберзі докторатом медицини.

В 1950 році переселився до ЗСА і то всіх труднощах і іспитах, поселився у стейті Огайо, у Віллі, біля Воррену, а останні 10 років жив у Клівленді, ординуючи у Брансвіку.

З приїздом до Риму Мітрополита — ісповідника Йосифа, д-р Сидоряк відразу включився у патріархальний рух, організував відділ в Янгтавіні, а згодом долучився до Управління в Клівленді та нової парафії Покрова. В тому часі відзначився як автор багатьох статей в журналі "Мирянин" у Чикаго і як організатор збірок та простетних акцій. С.в.п. д-р Сидоряк віддав все життя суспільним справам, занекав творення власного родинного гнізда: залишився самотнім, та жив дійсно по-аскетичному.

Наш друг і співробітник д-р Сидоряк був типовим представником знайомого вже галицького патріотичного покоління, що виростало в умовах окупації на ідеї Першого Листопада, і яке всеціло було віддане (без особистих амбіцій) — службі народові для покращення його долі аж до політичного усамостійнення. В активній боротьбі з ворогами за всяких обставин це ідейне покоління не жалувало посягати, включно з життям, для досягнення найвищої мети поневоленого народу — його державності на етнографічних землях.

Степан Кікта

Св.п. Нестор Кальба

Св.п. Н. Кальба

Ділимося сумною вісткою, що 19-го травня 1985 року, по довгих роках недуги серця, відійшов у вічність Нестор Кальба.

Покійний народився 9-го листопада 1909 року у селі Розношниця в Західній Україні. Опісля родини Кальби переселилася до Черніховець, 36-річного по віту, де покійний закінчив гімназію та причинився до розвитку кооперативу. Відтак покійний служив у війську старшиною, вишколюючи молодих, як також займав головну посаду повітового провуду.

У 1944 році з дружиною Марією і сином Зеновієм виїхав з рідного краю на еміграцію. Після трьох років Н. Кальба прибув з родиною до Монреалю, Канади, де він проживав до відходу у вічність. В Канаді покійний працював у фабриці літаків, а опісля займався будовою мешкальних домів. В 1952 році захворів на серце. Ця недуга мучила покійного аж до його смерті. Після багатьох операцій у 1968 році мусів цілковито покинути всяку працю.

Покійний відзначався любов'ю до всього українського, тобто, мови, традицій, Церкви і народу. Він теж був великим дорборієм родини в Україні, української преси і організацій та бідних. Він брав участь, оскільки здоров'я дозволяло, у різних ділянках громад-

ського життя. Був членом УНС через 20 років, щедро підтримував українську пресу і вірно читав. Найбільш улюбленими для нього були газети "Свобода", "Новий Шлях" і журнал "Патріярхат".

Покійний залишив у смутку дружину Марію з родина Дрєвницьких, сина Зеновія, що є професором в Досон коледжі в Монреалі, брата Кіндрата в Монреалі, сестру Параскевію в Україні, родину ближчу і дальшу в Монреалі, в Україні, як рівно ж багато приятелів та знайомих.

Проф. Р. Морозюк

Д-р ОЛЕКСАНДЕР ШВАРЦ

СПЕЦІАЛІСТ ВУТРИШНІХ ХВОРІВ

В канцелярії проводяться найновіші методи перегляду шлука, ранне виявлення поліпів грубої кишки, нехірургічне лікування геморойдів.

232 East 12th Street, New York, N.Y. 10003

(Між 2-ю і 3-ю Авеніями)

За домовленням (говоримо по-українськи):

Тел.: (212) 460-5622

Комітет Оборони Української Спащини

та

Головний Екзекутивний Комітет Українського Народного Союзу

закликає Вас

СКЛАДАТИ ПОЖЕРТВУ

на його працю та акції для

1. Поширювання правди про Україну
2. Поборювання очорнювання та знеславлювання українців
3. Оборони громадських прав українців

Пожертви просимо пересилати чеками, або поштовими переказами на:

Ukrainian Heritage Defense Fund
c/o Ukrainian National Association

30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

враз із виповненням вірзком цього заклик

Просимо подати суму пожертви своє ім'я, прізвище та адресу

Сума пожертви \$

ім'я та прізвище

число доми, вулиця

місцевість

стейт

поштовий код

У неділю, 18-го серпня ц.р. на Оріані

відбудеться

ЮВІЛЕЙНЕ СВЯТО ОСІДУ РУНВІРІ

(Об'єднання Синів і Дочок України Рідної)

Української Національної Віри)

Початок о год. 10:30 ранку

УСІХ ШИРО ЗАПРОШУЄМО!

Після святкової урочистості присутні можуть оглянути виставку-фотомонтаж: Праісторична Україна (зразки Мізинсько-Трипільсько-Скітської Культури). Годод 33-го року зроблений Московію і фотомонтаж — Осідлу РУНВІРІ.

ВХІД ВІЛЬНИЙ!
Канцелярія Головного Столу Осідлу РУНВІРІ — Спрінг-Глен (Оріан) є на шляхові 209, пару миль на південь від Еппен-віллу, біля СУМА і спавної Союзівки.

Oriana, P.O. Box 147, Spring Glen, N.Y. 12483, U.S.A.

